

Fælleserklæring mellem Udenrigsministeriet og Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel om sikkerhedskontrol med nukleare materialer

Formål

Formålet med nærværende fælleserklæring mellem Udenrigsministeriet og Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel om sikkerhedskontrol (safeguards) med nukleare materialer og anlæg i Grønland (herefter Erklæringen) er at aftale strukturen for Kongeriget Danmarks varetagelse af internationale sikkerhedskontrolforpligtelser i forbindelse med udvinding og eksport af uran fra Grønland.

Kongeriget Danmarks internationale sikkerhedskontrolforpligtelser følger af Traktaten om ikke-spredning af kernevåben (NPT), der blev ratificeret i 1968, og den deraf følgende Sikkerhedskontrolaftale mellem Kongeriget Danmark og IAEA fra 1972, der er gældende for Grønland, samt Tillægsprotokolaftalen vedrørende Grønland mellem Kongeriget Danmark og IAEA, der blev underskrevet den 22. marts 2013.

Sikkerhedskontrol er betegnelsen for de tekniske foranstaltninger mv., der benyttes til at sikre efterlevelsen af de traktatmæssige forpligtelser til, at nukleare materialer og anlæg udelukkende anvendes til fredelige formål. Formålet med disse tekniske foranstaltninger mv. er rettidigt at opdage omdirigering af nukleare materialer fra fredelige aktiviteter til kernevåben, til andre nukleare sprænglegemer eller til ikke-kendte formål samt afskrækkelse fra sådan anvendelse af nukleare materialer gennem risikoen for hurtig opdagelse.

Præambel

Med Erklæringen er parterne enige om i fællesskab at etablere en dansk-grønlandsk sikkerhedskontrolstruktur mellem Udenrigsministeriet og Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel til at varetage sikkerhedskontrolforpligtelserne i Grønland. Strukturen er baseret på samarbejde, gensidig respekt og ligeværd, hvor efterlevelse af sikkerhedskontrolforpligtelser er en fælles opgave for Udenrigsministeriet og Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel. Erklæringen ændrer ikke på den gældende kompetencefordeling mellem Danmark og Grønland.

Regeringen har til hensigt at fremsætte lovforslag om sikkerhedskontrol af nukleare materialer og anlæg i Grønland med henblik på at sikre overholdelse af NPT og Kongeriget Danmarks

sikkerhedskontrolforpligtelser under IAEA samt at sikre, at de højeste internationale standarder på området, som de bl.a. kommer til udtryk i Australien og Canada, følges. Den kommende lovgivning skal blandt andet sikre de nødvendige beføjelser og foranstaltninger, der skal gøre det muligt at leve op til IAEA's rapporteringskrav, IAEA's krav om at etablere et nukleart bogholderisystem samt regler om IAEA's inspektioner i Grønland, jf. forpligtelserne i Kongeriget Danmarks sikkerhedskontrolaftaler med IAEA. Parterne er enige om, at det i den kommende lovgivning og regulering fastsættes, at inspektører fra grønlandske myndigheder, rigsmyndigheden og IAEA i nærmere bestemt omfang i overensstemmelse med Kongerigets internationale forpligtelser skal have adgang til relevante lokaliteter og materialer, der er undergivet sikkerhedskontrol i Grønland. Naalakkersuisut har til hensigt at fremsætte beslutningsforslag til rigslovgivning, som vedrører Grønland, til udtalelse i Inatsisartut. Naalakkersuisut har endvidere til hensigt at fremsætte den nødvendige lovgivning og regulering på overtagne sagsområder med relevans for sikkerhedskontrol i Grønland.

Parterne er enige om, at sikkerhedskontrolmyndighederne i Danmark og Grønland skal være funktionelt uafhængige af uretmæssig påvirkning, jf. IAEA guidelines om uafhængighed og adskillelse af regulerende funktioner. Der er desuden enighed om, at en vigtig forudsætning for, at sikkerhedskontrolmyndighederne kan udøve deres funktioner uafhængigt, er, at de har de nødvendige ressourcer og den nødvendige tekniske kapacitet.

Der tages forbehold for den efterfølgende politiske godkendelsesproces i Folketinget og i Inatsisartut af lovgivningen til implementering af sikkerhedskontrolforpligtelserne for nukleare materialer og anlæg. Erklæringen indgås i tilknytning til samarbejdsaftalen mellem regeringen og Naalakkersuisut om samarbejde vedrørende de særlige udenrigs-, forsvars- og sikkerhedspolitiske forhold, der knytter sig til udvinding og eksport af uran og andre radioaktive stoffer i Grønland.

Opgavefordeling i den dansk-grønlandske myndighedsstruktur for sikkerhedskontrol med nukleare materialer og anlæg i Grønland

1. Dansk-grønlandsk myndighedsstruktur

- 1.1. Udenrigsministeriet er som rigsmyndighed for sikkerhedskontrol i Kongeriget Danmark, "State Regulatory Authority", det formelle kontaktpunkt til IAEA.
- 1.2. Udenrigsministeriet og Beredskabsstyrelsen aftaler den nærmere interne danske opgavefordeling vedrørende sikkerhedskontrol under hensyn til respektive faglige kompetencer. Beredskabsstyrelsen varetager på rigsmyndighedens vegne sikkerhedskontrolopgaver, herunder etablering og vedligeholdelse af et fælles elektronisk

nukleart bogholderisystem, der er en del af ”*State System of Accounting for and Control of Nuclear Material*” (SSAC), jf. Erklæringens punkt 2, fastsættelse af sikkerhedskontrolbestemmelse overfor operatører, jf. Erklæringens punkt 3.1 og punkt 5.1. samt tilsyn og inspektioner, jf. Erklæringens punkt 4.

- 1.3. Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel samarbejder med rigsmyndigheden og IAEA om at gennemføre sikkerhedskontrolforpligtelserne, jf. Erklæringens punkt 2-6.

2. Fælles elektronisk bogholderisystem for nukleare materialer

- 2.1. Rigsmyndigheden skal i samarbejde med Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel etablere og drive et fælles elektronisk bogholderisystem for nukleare materialer, der skal benyttes til at føre regnskab med og kontrollere nukleare materialer, herunder i forhold til brug og bevægelser og monitorering af import og eksport med henblik på at bidrage til rettidigt at opdage muligt tab eller uautoriseret brug eller fjernelse af nukleare materialer, jf. sikkerhedskontrolaftalerne mellem IAEA og Kongeriget Danmark samt IAEA’s guidelines.
- 2.2. Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel modtager og indhenter på rigsmyndighedens vegne data, oplysninger og rapporteringer fra operatører underlagt sikkerhedskontrol i Grønland, jf. punkt 3.1, og validerer og indlægger disse i det fælles elektroniske bogholderisystem. Hvis Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel på baggrund af operatørens indberetning konstaterer behov for at korrigere data eller oplysninger, informeres rigsmyndigheden forinden herom. Originale data, oplysninger og rapporteringer fra operatører videresendes i elektronisk form automatisk til rigsmyndigheden.
- 2.3. Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel sender løbende og i øvrigt efter anmodning fra rigsmyndigheden påkrævede rapporter til rigsmyndigheden, der verificerer informationerne med henblik på at sikre, at der er ført regnskab med alle nukleare materialer, og at gældende sikkerhedskontrolregler er overholdt, jf. punkt 3.1 og 3.3.

3. Sikkerhedskontrolforpligtelser og definitioner

- 3.1. Rigsmyndigheden fastsætter i koordination med Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel rapporteringsforpligtelserne for sikkerhedskontrol på grundlag af IAEA’s krav, herunder reglerne for operatørers regnskab med beholdning af nukleare materialer, driftsoplysninger og øvrige rapporteringsforpligtelser.
- 3.2. Parterne er enige om, at rigsmyndigheden i forhold til den praktiske implementering af sikkerhedskontrolforanstaltningerne anvender definitioner, der svarer til de definitioner,

der fremgår af Kommissionens forordning (Euratom) nr. 302/2005 af 8. februar 2005 om anvendelse af sikkerhedskontrol inden for Euratom, (artikel 2) og tilsvarende krav, som stilles til operatører inden for Euratom til anmeldelse af grundlæggende tekniske data (kapitel II), regnskabs- og kontrolforpligtelser (kapitel III), rapporteringsbestemmelser for malmproducenter (artikel 24) og forpligtelser om rapportering af affald (artikel 30, 31, og 32), jf. Euratom forordning 302/2005 og evt. kommende ændringer hertil. Der forudsættes dog forhandlinger mellem parterne om det hensigtsmæssige ved sådanne ændringer.

- 3.3. Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel medvirker efter aftale til at sikre, at operatøren lever op til de gældende sikkerhedskontrolregler, herunder vedrørende regnskab med nukleare materialer og rapportering. Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel udarbejder bidrag til rapporter og information til IAEA, der sendes til rigsmyndigheden.
- 3.4. Rigsmyndigheden opfylder rapporteringsforpligtelserne til IAEA og sender rapporter og information om det nukleare regnskab og andre relevante oplysninger til IAEA.

4. Inspektioner fra IAEA og fra sikkerhedskontrolmyndighederne i Danmark og Grønland

- 4.1. Inspektører fra rigsmyndigheden og fra grønlandske myndigheder, og i nærmere bestemt omfang inspektører fra IAEA, har i overensstemmelse med Kongeriget internationale sikkerhedskontrolforpligtelser og relevant lovgrundlag, adgang til relevante lokaliteter og materialer, der er undergivet sikkerhedskontrol i Grønland med henblik på at udføre de fornødne sikkerhedskontrolforanstaltninger.
- 4.2. Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel varetager efter nærmere aftale med rigsmyndigheden sikkerhedskontrolinspektioner på vegne af rigsmyndigheden. Dette omfatter anmeldte sikkerhedskontrolinspektioner med passende mellemrum, men kan også omfatte uanmeldte inspektioner eller inspektioner med kort varsel.
- 4.3. Rigsmyndigheden foretager anmeldte sikkerhedskontrolinspektioner med passende mellemrum, men kan også foretage uanmeldte inspektioner eller inspektioner med kort varsel i alle faser af uranhåndteringen. Det er normal procedure, at grønlandske myndigheder deltager i rigsmyndighedens inspektioner for at styrke samarbejde og vidensdeling.
- 4.4. Ved en sikkerhedskontrolinspektion foretaget af Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel udarbejder Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel en inspektionsrapport, der sendes til rigsmyndigheden. Rigsmyndigheden udarbejder på baggrund af inspektionsrapporten og i koordination med Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel en opfølgingsplan til operatøren.

Opfølgingsplanen meddeles til operatøren af Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel. Ved en sikkerhedskontrolinspektion foretaget af rigsmyndigheden udarbejder rigsmyndigheden en inspektionsrapport og efterfølgende i koordination med Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel en opfølgingsplan, som Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel meddeler til operatøren. Ved en inspektion foretaget af IAEA modtager rigsmyndigheden IAEA's inspektionsrapport og deler den med Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel. Rigsmyndigheden udarbejder i koordination med Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel en opfølgingsplan, som Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel meddeler til operatøren.

- 4.5. Rigsmyndigheden orienterer Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel inden rigsmyndigheden træffer afgørelser, herunder om påbud, forbud og standsning af drift, som er nødvendige af hensyn til at sikre efterlevelse af sikkerhedskontrolforpligtelserne. De kompetente grønlandske myndigheder på råstofområdet træffer efterfølgende afgørelser om de konkrete foranstaltninger i forbindelse med standsning af drift.

5. Sikkerhedskontrol ved transport, eksport og import af nukleare materialer

- 5.1. Rigsmyndigheden fastsætter regler om, at operatøren skal notificere rigsmyndigheden og de grønlandske myndigheder forud for national og international transport af nukleare materialer, ved nukleare materials afsendelse og ankomst til destination samt hurtigst muligt ved uforudsete hændelser under transport med nukleare materialer.
- 5.2. I forhold til den praktiske implementering af sikkerhedskontrolforanstaltningerne ved overførsel af nukleare materialer mellem lande anvender rigsmyndigheden tilsvarende forpligtelser, som stilles til operatører inden for Euratom, jf. kapitel IV i Euratom forordning 302/2005, samt tilsvarende forpligtelser for forsendelser af malm (artikel 25) og forpligtelser over for transportører, agenter og formidlere (artikel 26, 27 og 28), jf. Euratom forordning 302/2005 og evt. kommende ændringer hertil. Der forudsættes dog forhandlinger mellem parterne om det hensigtsmæssige ved sådanne ændringer.
- 5.3. Rigsmyndigheden notificerer IAEA ved international transport, import og eksport af nukleare materialer.

6. Bestemmelser om foranstaltninger

- 6.1. I den kommende lov om sikkerhedskontrol med nukleare materialer og anlæg i Grønland fastsættes i relevant omfang bestemmelser om foranstaltninger for overtrædelse af lovens

bestemmelser. Bestemmelserne om foranstaltning har navnlig til hensigt at sikre, at operatørerne overholder de forpligtelser, der påhviler dem i medfør af loven, herunder eksempelvis forpligtelser til at afrapportere, afgive oplysninger og sikre adgang for kontrolmyndigheder til ejendomme, udvindingsmateriel mv. For så vidt angår alvorlige overtrædelser som f.eks. tyveri af eller ulovlig omgang med radioaktive stoffer mv. finder bestemmelserne i kriminalloven for Grønland anvendelse.

7. Mellemstatslige modtagerstatsaftaler

- 7.1. Det er en forudsætning for eksport af nukleare materialer fra Grønland, at der foreligger mellemstatslige modtagerstatsaftaler, forstået som bilaterale aftaler med tredjelande om krav til landets efterlevelse af internationale ikke-spredningsforpligtelser og bindende juridiske forpligtelser i forhold til håndteringen af det modtagne materiale i hele brændselscyklussen. Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel retter henvendelse til Udenrigsministeriet, når der er grundlag for at udarbejde bilaterale aftaler med tredjelande om krav til landets efterlevelse af internationale ikke-spredningsforpligtelser. De mellemstatslige modtagerstatsaftaler udarbejdes af Udenrigsministeriet i koordination med Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel.
- 7.2. Mellemstatslige modtagerstatsaftaler undertegnes i overensstemmelse med selvstyrelovens § 13, stk. 3.
- 7.3. De overordnede krav, som rigsmyndigheden som udgangspunkt vil stille i en mellemstatslig modtagerstatsaftale, er blandt andet:
- At uran alene eksporteres til stater, der har tiltrådt NPT.
 - At modtagerlandet er omfattet af IAEA's sikkerhedskontrol og tillægsprotokollen, eller – i tilfælde af de fem anerkendte kernevåbenmagter – disse staters tilsvarende foranstaltninger.
 - At bilaterale aftaler om sikkerhedskontrol skal være gældende i tilfælde af, at IAEA's sikkerhedskontrol skulle bortfalde.
 - At internationale standarder for fysisk beskyttelse gælder for det modtagne nukleare materiale.
 - At der foreligger forudgående tilladelse fra rigsmyndigheden til at overføre nukleare materialer fra Grønland til et andet land end det forudsete modtagerland.
 - At handelskontrakter for eksport af uran fra Grønland skal indeholde en klausul om, at kontrakten er betinget af en mellemstatslig modtagerstatsaftale.

- At importerende lande er ansvarlige for håndtering af affald og andre produkter, som opstår ved brug af uran fra Grønland i de pågældende lande.

8. Samarbejde med internationale institutioner på sikkerhedskontrolområdet

- 8.1. Rigsmyndigheden deltager i samarbejdet med internationale institutioner på sikkerhedskontrolområdet, der udover IAEA blandt andet kan være Euratom, Nuclear Suppliers Group, Zangger-komiteen og FN.
- 8.2. Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel inddrages i samarbejdet med internationale institutioner på sikkerhedskontrolområdet og deltager sammen med rigsmyndigheden i internationale møder som en del af kongerigets delegation i overensstemmelse med selvstyreloven.